

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING JISMONIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MODELI

Eldor Nurmatov Ziyat o'g'li

Jizzax davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Elmira Pardayeva

Jizzax davlat pedagogika universiteti magistranti

Anotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish modelini yaratish haqida ilmiy mulohazalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, ommaviy sport, model, innovatsiya, raqamli ta'lim, modellashtirish, sog'lom turmush tarsi, metodologik komponent.

МОДЕЛЬ ПРИМЕНЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация: В данной статье представлены научные соображения по созданию модели формирования физической культуры студентов в образовательном процессе высших педагогических учебных заведений.

Ключевые слова: физическое воспитание, массовый спорт, модель, инновации, цифровое образование, моделирование, здоровый образ жизни, методическая составляющая.

MODEL OF THE APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF STUDENTS' PHYSICAL CULTURE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Annotation: This article presents scientific considerations on the creation of a model for the formation of physical culture of students in the educational process of higher pedagogical educational institutions.

Keywords: physical education, mass sports, model, innovation, digital education, modeling, healthy lifestyle, methodological component.

Ta'limda modellashtirish ikki jihatga ega: ta'lim oluvchilar o'rganishi kerak bo'lgan mazmun sifatida modellashtirish va o'quv faoliyati sifatida modellashtirish. Model (lotincha modulus – o'lchov, namuna) bir tomondan tabiatdagi, jamiyatdagi har qanday jarayonning tasviri, diagrammasi, obrazi, tavsifi, ya'ni ob'ektning soddalashtirilgan, taxminiy tavsifi sifatida talqin etilib, tabiiy yoki ijtimoiy haqiqatning ma'lum bir qismining analogi. O'z navbatida, model o'rganilayotgan ob'ektga (yoki hodisaga) o'xshash, tuzilishi, xususiyatlarini soddaroq va

umumlashtirilgan shaklda ko'rsatadigan va takrorlaydigan diagramma, fizik tuzilmalar ko'rinishidagi sun'iy ravishda yaratilgan ob'ektdir, ushbu ob'ekt elementlari orasidagi o'zaro bog'liqlik va munosabatlarni belgilaydi[1].

Ta'lim modellari - bu butun ta'lim amaliyotini yoki uning alohida qismlarini sxematik aks ettiruvchi belgilar tizimlari orqali shakllangan aqliy analoglar (mantiqiy konstruktsiyalar). Ta'lim modellari uch turga bo'linadi: tavsiflovchi, o'quv amaliyotining mohiyati, tuzilishi va asosiy elementlari haqida tushuncha beruvchi; ta'limni ijtimoiy soha bilan aloqalari tizimida aks ettiruvchi funktsional; prognostik, ta'lim amaliyotining kelajakdagi holatining nazariy asoslangan timsolini berish[2].

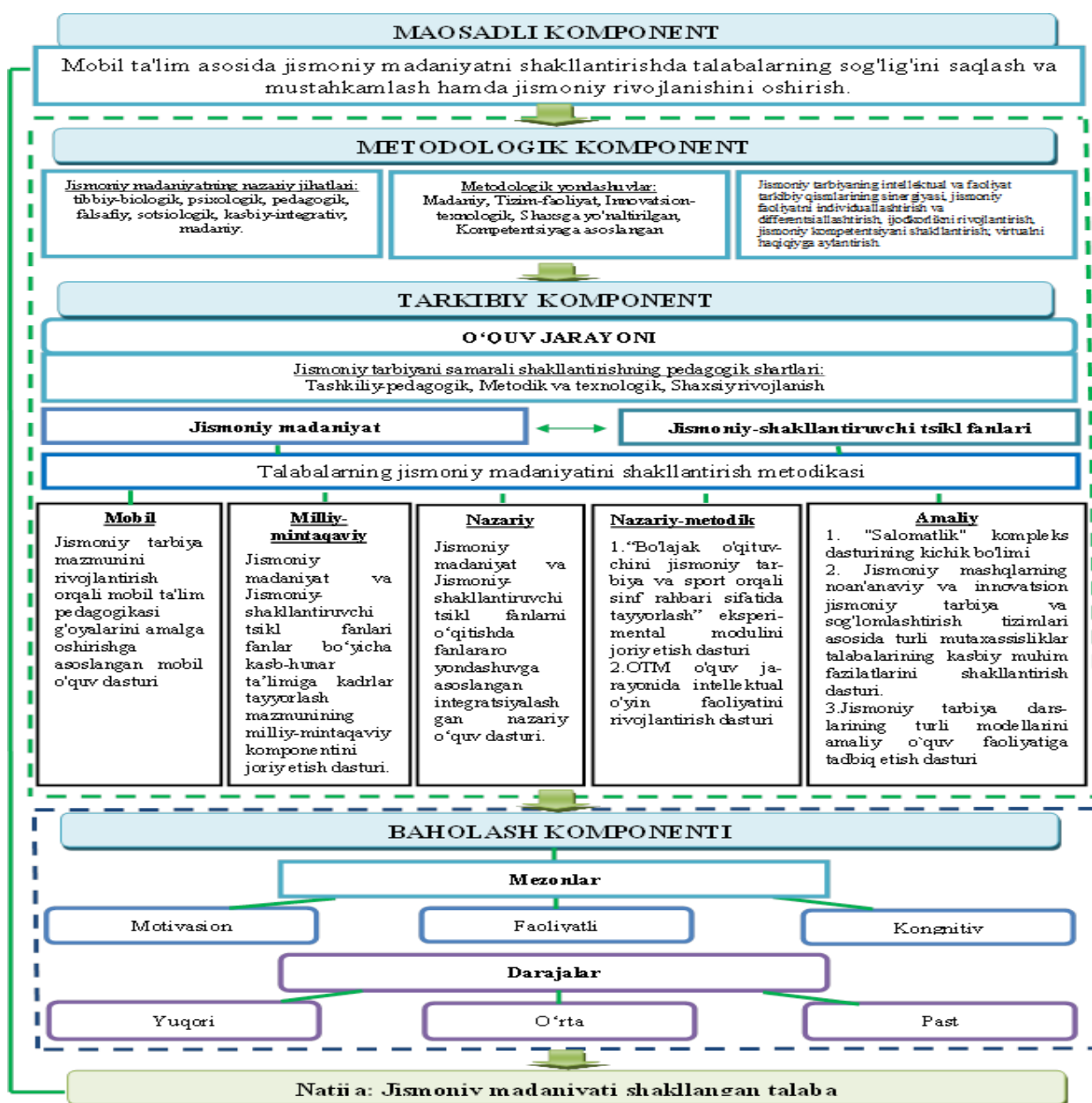
Modellashtirishning asosiy turi tadqiqotchi ob'ektiv dunyo haqidagi nazariy bilimlar va empirik ma'lumotlarga asoslanib, ideal ob'ektlarni yaratsa, ularni ma'lum bir dinamik model bilan bog'laydi, harakat va sodir bo'lishi mumkin bo'lgan vaziyatlarni haqiqiy tajribada aqliy taqlid qiladi. Bizning tadqiqotimiz uchun bu talabaning jismoniy madaniyatini shakllantirishning tizimli modelini hisobga olish va qurishda aks ettirishga harakat qilish muhimligi bilan bog'liq, chunki shaxs madaniyatini shakllantirishning tizimli yaxlitligi doimiylikda yotadi, rivojlanish esa, o'z navbatida, maqsaddan natijaga erishishga olib keladi[3].

Pedagogika fani pedagogik tizimlarning optimal ishlashining umumiy modelining boshlang'ich nuqtalarini ishlab chiqdi. Yu.P.Sokolnikov pedagogik tizimlarning optimal faoliyat ko'rsatishining umumiy modelining tarkibiy qismlari sifatida quyidagilarni o'z ichiga oladi: 1) ular orasidan yetakchilarini aniqlash va pedagoglarning boshqa vazifalari bilan aloqasini ochib berish asosida o'quv-tarbiyaviy vazifalarni qo'yish mantiqini asoslash; 2) jamoa faoliyatidagi ta'lim vazifalarini hal qilish uchun zarur bo'lgan pedagogik shartlarni aniqlash va asoslash; ular orasida umumiy, asosiy va yetakchisi jamoa faoliyatining optimal ijtimoiy rivojlanishidir[4].

Talabalarni ommaviy jismoniy tarbiya va sportga jalb etishning o'quv jarayonini kasbiy tayyorgarlik tizimini ham, talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish jarayonini ham ilmiy asoslangan modellashtirishsiz tashkil etish mumkin emas. Modellashtirish jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat: model asoslarini aniqlash, tuzilmani qurish, tuzilmaning har bir elementining xarakteristikalarini olish.

Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning jismoniy madaniyatini rivojlantirish jarayonini modellashtirish maqsadli, uslubiy, mazmunli, mezon va natija bloklaridan iborat modelni qurish orqali amalga oshirildi. Mobil ta'limga asoslangan pedagogika oliy ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish modeli 1-rasmda keltirilgan.

Model o'qituvchining ta'lim jarayonini o'ziga xos tashkil etish tizimini aks ettiradi, uning markaziy bo'g'ini tamoyillari, uslubiy yondashuvlari va mualliflik metodologiyasi bo'lib, talabalarning jismoniy madaniyatini bosqichma-bosqich past darajadan yuqori darajaga qadar shakllantirishni ta'minlaydi.

1- rasm. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish modeli

Modelning maqsadli komponenti quyidagilarni belgilaydi:

ijtimoiy buyurtma - jismoniy madaniyatni shakllantirish asosida talabaning salomatligini saqlash va mustahkamlash hamda jismoniy rivojlanishini oshirish;

o'rganish maqsadi - mobil ta'lim asosida talabalar jismoniy madaniyatini shakllantirish.

Modelning metodologik komponenti quyidagilarni ko'rsatadi:

jismoniy madaniyatning nazariy jihatlar tizimini aniqlash orqali jismoniy madaniyatni shakllantirish jarayoni: tibbiy-biologik, psixologik, pedagogik, falsafiy, sotsiologik, kasbiy-integrativ va madaniyatshunoslik;

tadqiqotning uslubiy yondashuvlarini amalga oshirish: madaniy, tizimli-faollik, innovatsion-texnologik, kompetentsiyaga asoslangan va shaxsga yo'naltirilgan;

madaniy muvofiqlik tamoyillari, jismoniy tarbiyaning intellektual va faoliyat tarkibiy qismlarining sinergiyasi, shaxsning ichki qarama-qarshiliklarini hal qilish asosida talabalarning o'zini-o'zi shakllanishi, jismoniy tarbiya faoliyatini individuallashtirish va farqlash, integratsiyaviy mazmun, shakllantirishning yakuniy natijasi sifatida ijodkorlikni rivojlantirish. jismoniy tarbiya kompetensiyasi, mobil texnologiyalarning har bir talaba uchun ochiqligi, o'quv ma'lumotlarini umumlashtirish, virtualni haqiqiy jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga aylantirish, mobil qurilmalardan foydalangan holda intensiv jismoniy tarbiya o'zini-o'zi takomillashtirish, jismoniy tarbiyani shaxsiylashtirish;

- talabalarning jismoniy madaniyatini samarali shakllantirish uchun o'zaro bog'liq tashkiliy, pedagogik, uslubiy, texnologik va individual o'ziga xos sharoitlar tizimidan iborat pedagogik ta'sirlar majmuasi.

Modelning tarkibiy komponenti quyidagilarni ochib beradi:

- "Jismoniy madaniyat" o'quv fanlari va jismoniy-shakllantiruvchi fanlari ("Milliy sport turlari va xalq o'yinlarini o'rgatish metodikasi", "Tibbiy bilimlar asoslari va sog'lom turmush tarzi") mazmunini integratsiyalash orqali kasbiy tayyorgarlik asoslari;

- talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish metodikasi quyidagi o'quv bloklaridan iborat: mobil tarkib, o'qitishning milliy-mintaqaviy mazmuni, nazariy, nazariy-uslubiy va amaliy mashg'ulotlar;

Modelning baholash komponenti quyidagilarni ko'rsatadi:

- talabaning jismoniy madaniyatini shakllantirishning tarkibiy qismlari: motivatsion, faoliyatli, kognitiv;

- talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish darajalari: past, o'rta, yuqori.

Natijaviy komponent talabaning jismoniy madaniyatini shakllantirishdan iborat bo'lgan eksperimental ishning natijasini belgilaydi.

Shunday qilib, ushbu modellashtirish yordamida pedagogika oliy ta'lim muassasasining ta'lim muhitida mobil ta'limga asoslangan talabalarning jismoniy madaniyatini shakllantirish va ommaviy sportga jalb qilish jarayoni tarkibiy qismlari (maqsad, metodik mazmuni, baholash darajasi va natijasi) hamda ularning mazmunini aniqlash aspekti ko'rsatilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bogatyrev, A. I. Pedagogik modellashtirishning nazariy asoslari: mohiyati va samaradorligi / A. I. Bogatyrev, I. M. Ustinova. – Kirish rejimi: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_bogatyrev%20a.i.doc.htm.

2. Tarnovskaya, A. S. Universitet talabalarining maktabda pedagogik faoliyatga psixologik tayyorgarligini shakllantirish: dis. ...kand. ped. Fanlar / A. S. Tarnovskaya. – Kiev, 1991. – 154 b.

3. Tutolmin, A.V. Bo'lajak o'qituvchining ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish: darslik. talabalar uchun yordam ped. universitet / A. V. Tutolmin. – Glazov: Glazov. davlat ped. Institut, 2009. – 256 b.

4. Sokolnikov, Yu. P. Pedagogikaning kontseptual apparati / Yu. P. Sokolnikov, S. Yu. Senator, G. N. Grigoryev. – Cheboksari: “ChSPU” oliy kasbiy ta’lim davlat ta’lim muassasasi; M.: Akademik. ped. va ijtimoiy Fanlar, 2006. – 210 b.